

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o deti t.č. **plnoletého D.D.**, nar. X. bývajúceho u matky a **maloletú A.A.**, nar. X., bývajúcej u matky, zastúpenú kolíznym opatrovníkom Ú., odbor s. B., deti rodičov – matky Mgr. M., bývajúcej v B., a otca Ing. I., bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. P., advokátom v B., **o zvýšenie výživného**, vedenej na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 38 P 195/2013, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 27. mája 2014 sp. zn. 11 CoP 17/2014, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 27. mája 2014 sp. zn. 11 CoP 17/2014 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava III rozsudkom z 3. októbra 2013 č.k. 38 P 195/2013-28 zvýšil výživné otca na v tom čase ešte maloletého D. zo sumy 2.300,- Sk na sumu 150 eur mesačne a na maloletú A. zo sumy 2.000,- Sk na sumu 150 eur mesačne od 1. októbra 2013, čím zmenil rozsudok Okresného súdu Bratislava III z 8. júla 2004 sp. zn. 18 C 84/2003 v časti týkajúcej sa výživného na maloleté deti a žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania. Rozhodnutie vo veci samej odôvodnil zmenou pomerov na strane maloletých detí, ktorá nastala od poslednej úpravy vyživovacej povinnosti, t.j. za časové obdobie deviatich rokov, za ktorých prišlo k markantnej zmene pomerov na ich strane. V čase posledného rozhodovania o výživnom navštevovala A. materskú školu a D. 1. ročník ZŠ a v súčasnosti sú už obaja študentmi stredných škôl, úmerne čomu vzrástli i náklady na ich výchovu a výživu, čo je potrebné premietnuť do výšky vyživovacej povinnosti povinného rodiča. Uviedol, že pre určenie vyživovacej povinnosti nie je smerodajné, aký je aktuálny príjem rodiča, ale aké sú jeho schopnosti a možnosti jeho príjmu, t.j. koľko by si s ohľadom na svoje vzdelanie, osobný a zdravotný stav mohol zarobiť a súd obligatórne prihliada na životnú úroveň rodičov. Otec

síce poukazoval na to, že jeho jediným príjmom je mzda z polovičného pracovného pomeru vo výške cca 144 eur mesačne, žiadnym spôsobom však nepreukázal, že by sa akokoľvek snažil zvýšiť svoj príjem aspoň čiastočne. Vzdelanie otca, v minulosti vykonávaná práca a nadobudnutá prax v odbore, mu umožňujú dosahovať taký príjem, aby bol schopný plniť svoju vyživovaciu povinnosť v dostatočnom rozsahu a pokiaľ poukazoval na svoj zhoršený zdravotný stav, tento žiadnym spôsobom nepreukázal. Suma, na ktorú matka žiadala upraviť vyživovaciu povinnosť otca plne zodpovedá veku a odôvodneným potrebám detí. Na strane otca sa jedná o zdravého, ekonomicky schopného jedinca, ktorý je schopný si obstarat' prácu, z ktorej bude dosahovať príjem vo výške, ktorá mu umožní plniť vyživovaciu povinnosť. Súd poukázal na to, že okolnosti vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva, na ktoré poukazoval otec nesúvisia s konaním o úprave vyživovacej povinnosti k deťom. K návrhu otca vypočúť v konaní svedkov – starých rodičov detí uviedol, že vykonanie tohto dôkazu nepovažoval vzhľadom k predmetu konania za podstatné, pretože prípadné plnenie poskytované zo strany iných príbuzných je založené na báze dobrovoľnosti.

Na odvolanie otca Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 27. mája 2014, sp. zn. 11 CoP 17/2014 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil, keď dospel k záveru, že súd prvého stupňa dostatočne zistil skutkový stav a na jeho základe vec správne právne posúdil. Uviedol, že súd prvého stupňa postupoval vecne správne, keď zisťoval všetky skutočnosti podstatné pre rozhodnutie o návrhu matky na zvýšenie vyživovacej povinnosti otca z hľadiska súčasných odôvodnených potrieb maloletej A., a t.č. už plnoletého D., aj z hľadiska schopností a možností rodičov, na výživu ktorých sú deti plne odkázané a tieto potom v záujme zistenia podstatnej zmeny pomerov porovnal so skutočnosťami rozhodnými pre určenie výživného v čase poslednej úpravy výživného. Vychádzajúc z okolností zistených vykonaným dokazovaním zhodne so súdom prvého stupňa je toho názoru, že od posledného rozhodovania o výživnom došlo na strane detí k zmene pomerov v rozsahu, ktorý je potrebné premietnuť do výšky výživného. Zmena pomerov na strane detí je nesporná, keďže v roku 2004 A. navštevovala materskú školu a D. bol žiakom 1. ročníka základnej školy a teraz obe deti študujú na stredných školách, sú v období dospievania, prudkého fyzického rastu, s čím sú spojené zvýšené výdavky na stravu, oblečenie, hygienu a značná časť výdavkov detí je spojená s ich štúdiom. Odvolací súd je toho názoru, že otec v danej veci nepreukázal dostatočným spôsobom také skutočnosti, ktoré by mu bránili sa zamestnať a dosahovať príjem, z ktorého by si mohol plniť vyživovaciu povinnosť k deťom v rozsahu, na ktorý majú deti zo zákona nárok, nakoľko nepredložil v konaní žiadny relevantný dôkaz, z ktorého by

bolo možné dospieť k úvahe, že z objektívnych dôvodov nemôže pracovať a dosahovať príjem zodpovedajúci jeho veku, vzdelaniu a praxi vo svojom odbore (grafik) a nepreukázal ani odkázanosť rodičov na jeho starostlivosť, preto správne postupoval súd prvého stupňa, keď jeho návrh na vykonanie dôkazov, a to výsluch jeho matky, v konaní nepripustil. Odvolací súd sa nestotožnil ani s námietkou otca, že mu postupom súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 221 ods. 1 písm. f/, h/ O.s.p.), nakoľko zo spisu, konkrétne z protokolácie jeho výsluchu na pojednávaní 3. októbra 2013 nevyplýva, že by námietku zaujatosti voči konajúcej sudkyňi vzniesol. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 O.s.p., v spojení s ustanovením § 146 ods. 1 písm. a/ O.s.p.

Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podal dovolanie otec. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p. tvrdiac, že postupom odvolacieho súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom a bolo porušené právo na spravodlivý proces v zmysle čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je dostatočne odôvodnené, je arbitrárne. Odvolací súd vo veci nenariadil pojednávanie a neoboznámil odvolateľa s vyjadrením matky ani už plnoletého D. k odvolaniu, ku ktorému mu neumožnil sa vyjadriť, čím taktiež došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom, nezohľadnil skutočnosti ním uvedené, ktoré by pravdivo objasnili skutkový stav, čím došlo k tzv. inej vade konania. Odvolací súd sa nezaoberal dôvodmi, ktoré uvádzal v odvolaní proti rozsudku súdu prvého stupňa, a nevyporiadal sa ani s jeho tvrdením, že matka hodnoverne nepreukázala odôvodnené potreby detí. Rozsudok odvolacieho súdu považuje za nepreskúmateľný a preto ho navrhuje zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Matka navrhla zrejme dovolanie otca odmietnuť, pretože k odňatiu možnosti konať pred súdom nedošlo. Rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za vecne správne a v konaní neuvádzala nepravdivé tvrdenia.

Plnoletý D., ani kolízny opatrovník vyjadrenie k dovolaniu nepodali.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a

ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O.s.p.) alebo rozsudok, potvrdzujúci rozsudok súdu prvého stupňa, avšak len vtedy, ak odvolací súd v jeho výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu (§ 238 ods. 3 O.s.p.) alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

Osobitne však treba zdôrazniť, že podľa § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Uvedené ustanovenie teda vylučuje prípustnosť dovolania žalobcu proti rozsudku o úprave výživného.

V danom prípade dovolanie smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým sa rozhodlo vo veci upravenej Zákonom o rodine (vo veci zvýšenia vyživovacej povinnosti otca k maloletej dcére a medzičasom plnoletému synovi). Nejde teda o rozsudok v zmysle § 238 ods. 1, 2 ani 3 O.s.p. Nejde ani o rozsudok o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení. Napadnutý rozsudok nevykazuje znaky rozsudku, proti ktorému je dovolanie prípustné, ale práve naopak, znaky rozsudku, v prípade ktorého je prípustnosť dovolania výslovne zákonom vylúčená. Z uvedených dôvodov je zrejmé, že dovolanie nie je v predmetnej veci procesne prípustné; prípustnosť je výslovne vylúčená ustanovením § 238 ods. 4 O.s.p. a o prípad výnimky z neprípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 238 ods. 4 O.s.p. v predmetnej veci nejde.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Vzhľadom na námietky dovolateľa a tiež s prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, veta druhá O.s.p., dovolací súd kládol dôraz na skúmanie tej vady, ktorej existenciu dovolateľ v dovolaní namieta (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré

mu právny poriadok priznáva. Dovolateľ tiež namieta, že odvolací súd porušil princíp predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

Dovolateľ namietal, že k odňatiu možnosti konať pred súdom došlo tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné, a to z dôvodu, že odvolací súd sa nevyporiadal s jeho námietkami, nevyhodnotil a nepremietol ich do rozhodnutia jasným a zrozumiteľným spôsobom, v dôsledku čoho je jeho rozhodnutie nepreskúmateľné. Dovolateľ v súvislosti s tvrdením tejto procesnej vady konania namieta porušenie jeho práva na spravodlivý súdny proces.

Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní, obsahom tohto práva je i relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Do práva na spravodlivý súdny proces nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov (IV. ÚS 252/04).

Právo na spravodlivý súdny proces neznamená ani právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami a právnymi názormi (I. ÚS 50/04).

Do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 97/97), resp. toho, aby súdy preberali alebo sa riadili výkladom všeobecne záväzných predpisov, ktorý predkladá účastník konania (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03).

To, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné zásady spravodlivého súdneho procesu, vyplýva z ustálenej judikatúry ESLP. Judikatúra tohto súdu nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303- A, s.12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

Rovnako sa aj Ústavný súd Slovenskej republiky opakovane vyjadril k povinnosti súdov riadne odôvodniť svoje rozhodnutie (por. napr. nález III. ÚS 119/03-30). Ústavný súd vyslovil, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t.j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03).

Podľa ustanovenia § 157 ods. 2 O.s.p. v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Odôvodnenie rozsudku musí mať náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O.s.p. (§ 211 O.s.p.). Súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia musí vypoariadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na výsledky vykonaného dokazovania a zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozsudku je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu musí byť zároveň aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozsudok odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O.s.p., je nepreskúmateľný.

Preskúmaním veci dovolací súd dospel k záveru, že rozhodnutia súdov nižších stupňov zodpovedajú vyššie uvedeným požiadavkám kladeným na odôvodnenie rozhodnutí.

Súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol rozhodujúci skutkový stav, primeraným spôsobom opísal priebeh konania, stanoviská procesných strán k prejednávanej veci, výsledky vykonaného dokazovania a citoval právne predpisy, ktoré aplikoval na prejednaný prípad a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijaté právne závery primerane vysvetlil. Z odôvodnenia jeho rozsudku nevyplýva jednostrannosť, ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. Súd prvého stupňa s ohľadom na vykonané dokazovanie poukázal (s odvolaním na predchádzajúce rozhodnutie Okresného súdu Bratislava III, sp. zn. 18 C 84/2003 z 8. júla 2004 v časti o výživnom) na to, že k zmene pomerov došlo, a to na strane oboch detí, ktoré sú teraz študentmi stredných škôl. Súd prvého stupňa následne tieto zmeny zhodnotil a dospel k záveru, že otec nepreukázal dostatočným spôsobom také skutočnosti, ktoré by mu bránili sa zamestnať a dosahovať príjem, z ktorého by mohol plniť uloženú vyživovaciu povinnosť vzhľadom na jeho vek, vzdelanie a prax v jeho odbore. Samotný fakt, že dovolateľ sa s dôvodmi uvedenými v rozsudku súdu prvého stupňa nestotožňuje neznamená, že jeho zdôvodnenie nezodpovedá požiadavkám, ktoré na túto časť rozsudku kladie vyššie citované zákonné ustanovenie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní veci dospel k záveru, že aj odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia zrozumiteľným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré rozhodnutie súdu prvého stupňa potvrdil. Aj odvolací súd vzal do úvahy, že k podstatnej zmene pomerov na strane detí došlo a otec zmenu pomerov na svojej strane nepreukázal, ani zdravotný stav zabraňujúci mu riadne sa zamestnať a dosahovať príjem zodpovedajúci jeho vzdelaniu a praxi, preto návrh na zvýšenie výživného považoval za dôvodný. Jeho rozhodnutie nemožno považovať za svojvoľné, zjavne neodôvodnené, resp. ústavné nekonformné, pretože odvolací súd sa pri výklade a aplikácii zákonných predpisov neodchýlil od znenia príslušných ustanovení a nepoprel ich účel a význam.

K tejto námietke dovolateľa treba dodať, že táto sa týka skôr hodnotenia dôkazov súdmi, ako nedostatkov ich odôvodnenia. Dovolací súd poukazuje na to, že nesprávne hodnotenie vykonaných dôkazov nie je uvedené medzi prípustnými dôvodmi dovolania, ktoré sú vymedzené v ustanovení § 241 ods. 1 písm. a/ až c/ O.s.p. Pre tento záver svedčí

i ustanovenie 243a ods.2, veta druhá O.s.p., ktoré upravuje, že dovolací súd nevykonáva dokazovanie. Súd rozhodujúci o dovolaní nepreskúmava správnosť a úplnosť skutkových zistení, a to už len z toho dôvodu, že v konaní o tomto opravnom prostriedku nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy; na rozdiel od súdu prvého stupňa a odvolacieho súdu totiž nemá možnosť dôkazy sám vykonávať (§ 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.). Keď najvyšší súd nemôže vykonávať dokazovanie, tak nemôže iba na základe súdnych spisov preskúmať správnosť hodnotenia dôkazov súdom, lebo si nemôže pre svoje rozhodnutie zabezpečiť rovnaké podklady a predpoklady doplnením alebo zopakovaním dokazovania, aké mal súd, ktorý dôkazy hodnotil.

Dovolateľ za procesný postup súdu, ktorým mu mala byť odňatá možnosť pred súdom konať, označil to, že odvolací súd na prejednanie odvolania nenariadil pojednávanie.

Na prejednanie odvolania proti rozhodnutiu vo veci samej nariadi predseda senátu odvolacieho súdu pojednávanie vždy, ak a/ je potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie, b/ ide o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, c/ to vyžaduje dôležitý verejný záujem (§ 214 ods. 1 O.s.p.). V ostatných prípadoch možno o odvolaní rozhodnúť aj bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.).

Z ustanovení § 214 ods. 1 a 2 O.s.p. vyplýva, že (len) v prípadoch uvedených v § 214 ods. 1 O.s.p. je odvolací súd povinný nariadiť pojednávanie, v ostatných prípadoch však môže rozhodnúť aj bez nariadenia odvolacieho pojednávania. O tom, či v prípadoch, na ktoré sa nevzťahuje ustanovenie § 214 ods. 1 O.s.p., bude nariadené odvolacie pojednávanie, rozhoduje odvolací súd sám.

V danom prípade: a/ odvolací súd dospel k záveru, že netreba zopakovať alebo doplniť dokazovanie, b/ nejde o konanie vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania a c/ nariadenie odvolacieho pojednávania nevyžadoval ani dôležitý verejný záujem.

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu zodpovedal postup odvolacieho súdu ustanoveniu § 214 ods. 1 a 2 O.s.p. a nemal za následok procesnú vadu konania uvedenú v § 237 písm. f/ O.s.p.

Dovolateľ zastáva tiež názor, že k procesnej vade konania zakladajúcej zmätočnosť (§ 237 písm. f/ O.s.p.) došlo v dôsledku postupu súdov v procese dokazovania a vyhodnocovania jeho výsledkov. Namieta, že súdy nevykonali všetky dôkazy, ktoré navrhol, vykonané dôkazy nevyhodnotili správne a rozhodli bez úplného zistenia rozhodujúcich skutkových okolností.

Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je však vždy vecou súdu (§ 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania (por. tiež uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 99/2011, 2 Cdo 141/2012, 3 Cdo 2012/2012, 4 Cdo 125/2012, 5 Cdo 251/2012, 6 Cdo 36/2011 a 7 Cdo 34/2011).

Nevykonanie určitého dôkazu (nevyhovenie návrhu účastníka, aby súd vykonal ten – ktorý dôkaz) môže mať za následok len neúplnosť skutkových zistení vedúcu prípadne k vydaniu nesprávneho rozhodnutia, nie však procesnú vadu v zmysle § 237 O.s.p. (por. R 37/1993). Zo samej skutočnosti, že súd v priebehu konania nevykonal všetky navrhované dôkazy alebo vykonal iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nemožno vyvodit', že dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je podľa § 237 písm. f/ O.s.p. prípustné (por. R 125/1999, R 6/2000).

Dovolateľom namietaná neúplnosť alebo nesprávnosť skutkových zistení súdov, ku ktorým (údajne) dospeli v procese dokazovania, môže zakladať (nanajvýš) tzv. inú vadu konania; v prípade neúplnosti skutkových zistení alebo nesprávnosti skutkových záverov nejde o nedostatok, ktorý by bol v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaný za dôvod zakladajúci procesnú vadu konania v zmysle § 237 f/ O.s.p. (por. viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012). Ak k tejto nesprávnosti v súdnom konaní dôjde, nie je ňou znemožnená realizácia procesných oprávnení účastníka konania. Pre úplnosť treba dodať, že dovolací súd nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od prvostupňového a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie – por. § 243a ods. 2, in fine O.s.p. („dokazovanie však nevykonáva“). Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvého a druhého stupňa, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania.

Pre prípad, že dovolateľ za procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. považuje tiež to, že napadnutý rozsudok (podľa neho) spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), dovolací súd uvádza, že ani nesprávne právne posúdenie veci nezakladá prípustnosť dovolania (por. tiež R 54/2012). Nejde totiž o vadu konania uvedenú v § 237 O.s.p., ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 238 O.s.p. ako zakladajúci prípustnosť dovolania.

K námietke, že dovolateľovi nebolo doručené vyjadrenie matky a medzičasom plnoletého D. k jeho odvolaniu, v dôsledku čoho nemal možnosť vyjadriť sa k nemu, senát najvyššieho súdu, ktorý koná a rozhoduje v preskúmvanej veci, poukazuje na to, že k danej problematike v minulosti zaujal právne závery vo viacerých rozhodnutiach vydaných do 13. januára 2015 (por. sp. zn. 3 Cdo 24/2011, 5 Cdo 40/2011, 4 Cdo 442/2013, 6 Cdo 408/2012), v ktorých opakovane konštatoval nasledovné:

Ak nejde o prípad uvedený v § 209 ods. 1 druhej vete O.s.p., doručí súd prvého stupňa odvolanie ostatným účastníkom, a ak odvolanie smeruje proti rozhodnutiu vo veci samej, vyzve účastníkov na vyjadrenie k odvolaniu; iná povinnosť mu z týchto ustanovení nevyplýva. Z Občianskeho súdneho poriadku teda nevyplýva povinnosť odvolacieho súdu predložiť druhému účastníkovi konania spätne na zaujatie stanoviska vyjadrenie druhého účastníka konania k opravnému prostriedku. Súd nie je povinný donekonečna udržiavať stav konfrontácie medzi podaniami účastníkov konania – je iba na jeho posúdení, kde je rozumná hranica takúto konfrontáciu ukončiť (III. ÚS 144/2012, III. ÚS 507/2012, IV. ÚS 19/2012). Pokiaľ má dovolací súd k dispozícii potrebné argumenty, ako aj pri dodržaní dikcie ustanovenia § 209a O.s.p. pristúpi k rozhodnutiu vo veci samej (por. tiež III. ÚS 72/09, IV. ÚS 462/2010, IV. ÚS 19/2012, III. ÚS 296/2011.). Odňatie možnosti pred súdom konať nezakladá teda sama skutočnosť, že odvolateľovi nebolo predložené vyjadrenie druhej procesnej strany k jeho odvolaniu. Obdobné právne závery boli vyslovené aj v ďalších rozhodnutiach najvyššieho súdu (por. napríklad sp. zn. 6 Cdo 446/2013 a 1 Cdo 17/2011). Iný pohľad na realizáciu práva účastníka oboznámiť sa s vyjadrením procesnej protistrany by mohol v praxi znamenať neustály (neprestajne sa opakujúci a nikdy nekončiaci) proces vyjadrovania sa jedného účastníka konania k vyjadreniu druhého účastníka konania; takýto pohľad by mohol mať až znaky prílišného právneho formalizmu, odporujúceho materiálnemu chápaniu princípu právneho štátu.

Európsky súd pre ľudské práva vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci Trančínková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti vyjadriť sa k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. V tomto rozsudku dospel Európsky súd pre ľudské práva k názoru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania, a prípadne ide o vyjadrenie nemajúce vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť druhému účastníkovi daná možnosť oboznámiť sa s ním, ak bolo formulované ako právna a skutková argumentácia.

V rozsudku sa doslovne uvádza, že „požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali možnosť dozvedieť sa o všetkých dôkazoch alebo vyjadreniach podaných v ich veci a vyjadriť sa k nim, sa vzťahuje na odvolacie konanie rovnako ako na prvostupňové konanie, a to napriek skutočnosti, že odvolanie nemusí vyvolať žiadnu novú argumentáciu“. Pokiaľ súd takúto možnosť druhej procesnej strane nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivé konanie, ktoré je zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Vychádzajúc z uvedeného bolo v preskúmvanej veci potrebné zohľadniť, že vyjadrenie matky (por. č.l. 47 až 48 spisu) a vyjadrenie D. (por. č.l. 95) k odvolaniu otca (por. č.l. 37 až 40) bolo formulované ako právna a skutková argumentácia a otcovi mala byť preto daná možnosť oboznámiť sa s týmito vyjadreniami. V danom prípade táto možnosť nebola otcovi vytvorená, preto opodstatnene tvrdí, že mu tým bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Vzhľadom na to, že v konaní bola dovolateľovi odňatá možnosť pred súdom konať, je jeho dovolanie nielen prípustné (§ 237 písm. f/ O.s.p.), ale aj opodstatnené (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.). Najvyšší súd preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

Ak dôjde k zrušeniu napadnutého rozhodnutia, súd, ktorého rozhodnutie bolo zrušené, koná ďalej o veci. Pritom je právny názor súdu, ktorý rozhodoval o dovolaní, záväzný.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. septembra 2015

JUDr. Edita B a k o š o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Lenka Pošová